

Najstarija crkva u Banoštru sagrađena je na temeljima rimskog kupatila još u periodu ranog hrišćanstva, u IV veku. Američko-srpski arheolozi su to otkriće 1971. godine dokumentovali i objavili.

O postojanju tog nalazišta svedoče skice tlocrta, locirani grobovi i drugi materijalni dokazi, ali su radovi iznenada obustavljeni i do danas se ništa na tom planu nije uradilo.

U srednjem veku ban Beloš, srpski vlastelin iz raške dinastije Vukanovića, sin velikog srpskog župana Uroša I, došao je u ove krajeve zajedno sa sestrom Jelenom, udatom za ugarskog kralja Belu Slepog. Ban Beloš je vladao je Ugarskom kao palatin, vice kralj i u Banoštru je 1150. godine podigao manastir. Da li je bio pravoslavni ili katolički, to je vrlo teško reći, ali na prve pisane tragove o tom manastiru nalazimo 50 godina posle njegovog nastanka, kada ga je papa Inoćentije III nazvao benediktinskom opatijom koju treba obnoviti. Kasnije je tu, u sledećem veku, osnovana i Sremska biskupija, ali je u navali Tatara 1241. godine razorena i premeštena u manastir Sv. Ireneja kod Sremske Mitrovice. U Banoštru je ostao Kaptol, crkvena institucija koja je imala i državno-administrativnu funkciju, u kojoj su se vodila sva dokumenta, sve zemljišne knjige, lične isprave i dr.

Banoštarska crkva je bila jedna od retkih u Sremu zidanih od tvrdog materijala, pre dolaska patrijarha Arsenija Čarnojevića u ove krajeve. Podignuta je 1682. godine, godinu dana pre Velikog bečkog rata (koji se odigrao u periodu od 14.jula do 12.septembra) kojim je prekinuto napredovanje Osmanskog carstva u Evropu i ona je označila početak političke hegemonije Habzburgovaca u Evropi.

Banoštarska crkva je stara, ali nije sačuvana u prvobitnom obliku. Godine 1818. sklopljen je dogovor sa zidarom u Sremskim Karlovcima da je podigne, dozida, a 1819. godine je dobila oblik koji danas ima. Stara crkva je bila niska, jednobrodna građevina, slična crkvi Svetog Stefana u Sremskoj Mitrovici, koja takođe potiče iz XVII veka. Ikonostas u klasicističkom stilu je 1833. godine radio Maksim Lazarević, a Konstantin Pantelić je tri godine kasnije naslikao ikone i deo zidnog slikarstva, o čemu svedoči zapis nad carskim dverima. Ikonostas je skroman po obimu ali sadrži sve glavne kanonske, teološke odrednice, koje su se u to vreme poštovale. Ostatak zidnog živopisa izveo je drugi autor. Na Bogorodičnom tronu sa ikonom Bogorodice sa Hristom, kopijom tzv. Vinčanske Bogorodice, nalazio se zapis u baroknoj kartuši iz 1781. koji pominje slikara Grigorija Davidović Opšića iz Čalme i naručioca Arsenija IV. Sačuvane su i ikone sa prvobitnog ikonostasa velikog srpskog slikara, zografa iz prve polovine XVIII veka, Stanoja Popovića iz Martinaca. One se danas nalaze u Galeriji Matice srpske.

Zvonik srkve u Banoštru je sagrađen polovinom XVIII veka, dok je postojala još mala crkva,

tako da kada se danas gleda spolja, vidi se da je on neprimereno nizak u odnosu na brod crkve. Ali, po mišljenju eksperata ne treba ga nikako menjati, ni nadziđivati jer je to spomenik od izuzetnog značaja. Ktitor tog zvonika bio je isti onaj Vuk Isaković rođen u Banoštru, junak romana Seobe Miloša Crnjanskog, koji je podigao i zvonik u manastiru Šišatovac, polovinom XVIII veka. Zvonik u manastiru Šišatovac je srušen sa ostatkom hrama i podignut je novi, mnogo viši, zamašniji hram. Predstavu o starom zvoniku manastira Šišatovac pruža nam jedna gravira slikara, zografa, bakroresca i kaligrafa Hristofora Žefarovića. Na njoj je ostao izgled šišatovačkog zvonika i možemo suditi da su banoštorska crkava i šišatovački manastir iz istog vremena i da su imali iste ktitore i iste majstore.

Prava je šteta što crkva nije sačuvana u onom prvobitnom obliku, jer je i po autorima i po ktitorima bila reprezentativna u svom vremenu. Ovaj današnji je osrednje značajan hram, međutim s obzirom na položaj i mesto na kojem se nalazi, na celu istoriju života i naselja on je značajan ne samo za selo već i za celo područje. Ima izuzetan položaj, „vidi se duboko iz Bačke, kao što se iz njega vidi duboko u Bačku“.

Hor crkve građen je naknadno, negde oko 1920. godine. Podigli su ga članovi banoštarskog hora u vremenu posle prvog svetskog rata. Učestvujući na raznim takmičenjima i pobeđujući pri tom, novac od nagrada su iskoristili tako što su podigli hor u crkvi.

Godine 2009. sagrađen je parohijski dom, ali za to zasluge pripadaju čitavom naselju.

Ovu zanimljivu priču o pravoslavnoj banoštarskoj crkvi ispričali su nam profesorka Vera Milosavljević, neumorni tragač za istorijskim činjenicama i istinama vezanim za njen rodni Banoštar i otac Zoran Perić, koji je 2007. godine iz Novog Sada došao u ovo sremsko mesto, zavoleo ga i ostao u njemu. Da li je slučajno ili ne, od trenutka kada je preuzeo brigu o parohiji, Banoštar se počeo širiti. Naselje se širi u smislu povećanja broja parohijana. Siguran pokazatelj je to da se za seosku slavu Đurđić, 16. novembra, okupi do 10% više svečara i to govori o tome da one priče koje čujemo da se sela gase, Banoštar pobija. U Banoštru se rađa sve više dece. Povećava se i broj vikendaša, koji grade vikendice na teritoriji ovog mesta, penzionera koji se ovde nastanjuju, ali je sve više i mladih ljudi koji sa porodicama dolaze ovamo da započnu svoj život. To je verovatno zbog geografskog položaja sela, zbog njegove lepote. Banoštar je jedno od retkih mesta koje ima i reku i planinu i nade među žiteljima da će biti još bolje.

I da ovu kratku storiju o pravoslavnom hramu u Banoštru završimo jednostavnim i iskrenim rečima oca Zorana,

-Ja sam 30 godina živeo u Novom Sadu i kada sam dobio parohiju nisam mogao da biram, već kako je vladika rekao, ja sam morao da prihvatim. I na kraju krajeva, nisam imao nikakvih problema da se naviknem da živim ovde, sa ovim dobrim ljudima.

Hram Svetog Georgija u Banoštru

petak, 23 septembar 2011 12:44

Hram Svetog Georgija u Banoštru

petak, 23 septembar 2011 12:44
